

DE KUNST VAN HET LUISTEREN

Freek Duinhof, december 2019

english version below

Valentijn de Hingh en Jessica Vilerius in gesprek met het publiek. © Tessa de Geus

Ze staat in een lichte ruimte met witte muren. Op de houten vloer ligt een fel rood en vierkant tapijt, en daar staat zij op, met een zwangere buik omsloten door een donkerblauwe, fluwelen jurk. Achter haar wordt een soldaat op de muur geprojecteerd, en hij staat in dezelfde houding als zij, met de benen stevig op de grond en de handen op een geweer. Hij mikt op iets. Maar zij heeft geen geweer, en hij verwacht geen kind. Ze komen samen in een dans van houdingen, die ze van een soldaat zittend naast een houtvuur naar de vaandeldrager aan de frontlinie brengt, met de rook van explosies als omlijsting. We horen dat de mannen in de lijn van de vader van haar ongeboren kind allemaal een fascinatie voor oorlog hebben, soms zelfs meegevochten hebben, en elk van hen speelgoed heeft gekregen dat symbool stond voor strijd. Ze vraagt zich af of haar zoon deze drang ook zal hebben. Als de scène afgerond wordt, komen er vragen van het publiek. Je probeert dus de geschiedenis te veranderen, vraagt iemand. Vrouwen zijn als moeders eigenlijk ook verantwoordelijk voor het doorgeven van dat stereotype, toch, probeert een ander.

Afgelopen november vond de tweede editie plaats van *What You See Festival* in Utrecht, een kunstenfestival met een nadruk op theater en dans dat zich richt op gender en identiteit. Op één dag konden we een symposium bijwonen met inspirerende sprekers en even inspirerende gesprekken om vervolgens naar een dansvoorstelling te kijken die alle conventies op scherp zet (*Graces* van Silvia Gribaudi in Theater Kikker). Het festival toont veel verhalen van mensen die zich net even buiten het comfortabele hokje bevinden dat bestaat voor witte, heteroseksuele cis-mannen, maar maakt ook af en toe juist die witte, heteroseksuele cis-man tot onderwerp. Zo vroeg theatermaker Franziska Menge zich in haar hier boven beschreven onderzoek af waar de fascinatie

voor de soldaat toch vandaan komt, die soldaat die zo vaak ook wit, heteroseksueel, cis en man is. Tegelijk heb ik echter ook de vraag waar juist die man toch is tijdens dit festival. Ik heb zelf veel mensen gesproken, maar zonder dat ik de vraag stelde of iemand zijn/haar/hun hokje even aan mij kan uitleggen (want stel je voor) heb ik toch het vermoeden dat er geen tot weinig witte, heteroseksuele cis-mannen aanwezig waren. (Hoewel, ik heb er toch één gesproken. Was hij dé man? Heb ik hém gesproken?) Hij schittert door afwezigheid, maar is hij eigenlijk wel onderdeel van de doelgroep van dit festival? Enerzijds zou je denken van wel, want gender en identiteit gaan over iedereen. En zeker de mensen die minder gemakkelijk deelnemen aan een gesprek zou je graag uitnodigen. Anderzijds ontstaat er wel een mooi en complex gesprek *binnen* een community. Er is een zogeheten *safe space* zonder de andere partij, waar gretig gebruik van wordt gemaakt.

Laat ik me richten op twee onderdelen van het festival waar het gesprek en de vraag centraal staan: het symposium en de middag die *Research* genoemd werd. Tijdens het symposium, gemodereerd door model, columnist en dj Valentijn de Hingh, toonden beeldend kunstenaars, theatermakers, filmregisseurs en schrijvers korte fragmenten en beelden van werk dat al af was en werk dat nog gemaakt moest worden. Na afloop van elke korte presentatie ging Valentijn in gesprek met de kunstenaars, en ook met een derde persoon die vanuit zijn/haar/hun expertise reageerde op wat we gezien hadden. Zo hoorden we bioloog en schrijver Mariken Heitman in het symposium een paar fragmenten voorlezen uit haar debuut *De Wateraap*. In dit werk zoekt een biologiestudente naar een *missing link* tussen aap en mens, en tegelijk zoekt ze, anders als ze zich voelt, naar verwantschap en een vorm voor haar identiteit. In de voorgelezen fragmenten hoorden we verschillende vormen van het presenteren van jezelf aan de wereld. Zo schreef Mariken dat de rode lippenstift die veel vrouwen dragen een middel is om onbewust seksuele gewilligheid uit te dragen. Rode lippen zijn goed doorbloede lippen, en dat gebeurt kennelijk bij een orgasme. Ironisch is trouwens dat als je hier online meer over wilt lezen, je eerst door artikelen als "Waarom hij jou mooi vindt met rode lippen" en "Rood is *confident*" heen moet spitten. Mariken las vervolgens nog uit haar tweede, nog af te ronden werk, waarin ze zich meer bezig houdt met het fenomeen schaamte. En dan voornamelijk dat we anderen een hokje in "*shamen*": Mensen hebben immers uiteenlopende kwaliteiten, maar gek genoeg staan we dit elkaar niet altijd toe. Eén fragment ging over het androgyn ogen en daardoor verwarring oogsten. Tijdens een date komt de ik-figuur kennelijk niet over als een echte vrouw, een "vrouw-vrouw". De reactie luidt dan: "Maar ik ben gevoelig en houd niet van auto's." Want waar hebben we het eigenlijk over? De absurde situaties die in een beschrijvende taal tentoongesteld werden, kregen in de stem van Mariken een wonderlijke nonchalance.

In gesprek met Mariken vroeg Valentijn naar de verwarring die vaak ontstaat in de gesprekken over andere genderidentiteiten dan "man" en "vrouw." Mariken kwam hier met de treffende reactie dat de binaire verdeling die ter discussie staat steeds verdedigd wordt met een biologisch argument. Het is evolutionair nu eenmaal bedoeld dat man en vrouw samenkomen en zich voortplanten, toch? Mariken vond dit onzin, overal in de natuur bevinden zich grijze gebieden. Bovendien is de ene persoon niet minder biologisch dan de andere. De mens is immers natuur, we staan daar niet los van. Het is inderdaad een arrogante gedachte die gestoeld is op een vooruitgangsmythe dat de mens losstaat van de natuur, of dat de mens er zelfs boven staat. Wij zijn ook een gewicht in de universele weegschaal die nu eens de ene kant en dan weer de andere kant op helt. We hebben het recht niet te denken dat we het beter weten dan de natuur. Dat doen we namelijk niet. We kunnen slechts onze eigen reis maken, en het is niet productief om de reis van een ander te bekritisieren.

GESPRESKPARTNER(S)

Valentijn sprak ook zelf over haar identiteit en haar transitie. Haar transitie hebben we een aantal jaren geleden publiekelijk kunnen volgen in de documentaire *Valentijn* van regisseur Hetty Nietsch. Ze gaf aan dat tijdens haar transitie de optie “non-binair” bleek te bestaan en dat dat het beste bleek te passen. Plots waren hokjes niet interessant meer, sterker nog: het waren begrenzingsen. Ze stelde de vraag of we ons een leven kunnen voorstellen zonder de hokjes. Kan een identiteit ook grenzeloos zijn? Het lijkt een simpele vraag, maar het is vandaag de dag een zeer politieke en activistische beweging om simpelweg jezelf te zijn als dat niet overeenkomt met het zogenaamde ideaal. Daar komt bij dat op veel plaatsen je de eerste van je soort bent als je niet dit ideaal uitdraagt. Laat ik mezelf als voorbeeld nemen. Tijdens mijn middelbare schooltijd in Zeeland was ik als jongen die op jongens viel een zebra in een weiland met paarden. Ik was onvrijwillig *poster child* van de homoseksuelen, met als gevolg dat ik weinig genuanceerde opmerkingen, vragen en kreten op me afgevuurd kreeg. Dat is voor velen een zeer voelbaar en soms zelfs pijnlijk aspect van onze maatschappij. Voor de mensen die dicht bij het eerdergenoemde zogeheten ideaal staan is dit echter een onzichtbaar probleem. Dat is immers kort door de bocht wat privilege inhoudt in dit gesprek: je hebt simpelweg dit probleem niet.

Om verder in te gaan op hoe moeilijk het is om buiten de door ons geconstrueerde hokjes te denken, noem ik een gesprek dat later op de dag plaatsvond met filmmaker Jessica Vilerius (bekend van onder andere haar werk over Marc Dutroux) en fotograaf Marvel Harris. We zagen in een fragment van de film *Alles is Nu* op welke momenten de transitie zwaar viel voor Marvel, maar ook juist op welke momenten het totaal geen moeite kostte. Ook zagen we zijn ouders en hoe het voor hen was om hun kind dit te zien doormaken. Tijdens het gesprek dat naar aanleiding van dit fragment gehouden werd, viel het me op dat Jessica zei dat Marvel een transitie doormaakte van vrouw naar man, terwijl in de film Marvel zelf aangaf zich met de term non-binair te identificeren. Dit is voor mij een opmerkelijk moment in het gesprek, omdat, zelfs in de nabijheid en verbondenheid die Jessica en Marvel duidelijk hadden, deze onzorgvuldigheid de boodschap uitzendt dat nuance niet belangrijk is. Dit is precies een belangrijke dynamiek in de dagelijkse bewegingen van veel mensen. Het niet goed willen luisteren naar een naam en hem dus maar verkeerd uitspreken, en het niet begrijpen van een ander en dus die persoon maar ombuigen

Jessica Vilerius en Marvel Harris.
© Tessa de Geus

naar een vorm die wél klopt met jouw wereldbeeld, zijn andere voorbeelden van manieren waarop je je idee van de wereld bewust, maar vaker onbewust, boven die van een ander stelt. Het is belangrijk deze kleine verhoudingen in hiërarchie in denken en doen aan te kaarten omdat die de grotere culturele en sociale ongelijkheid ondersteunen. Let wel: ik bespreek hierbij niet de intentie maar de handeling; dat is een belangrijk onderscheid. Tussen uitzenden en ontvangen van

boodschappen kan een semantische fout gemaakt wordt, aan beide kanten. Juist daarvan moeten we ons bewust zijn.

Hoe is het dan voor iemand als Marvel, of iemand als Valentijn, om op deze wijze met een film het privé zo bloot te geven? Er kleeft namelijk voor een deel entertainment aan het vertellen van persoonlijke verhalen. Je presenteert een intieme en innerlijke reis aan het grote publiek, en tot een bepaalde hoogte is het een goed idee om aan mensen te tonen wat je doormaakt tijdens een dergelijke transitie, hoe ver je ook gaat. Je bent zichtbaar voor gelijken, en je informeert de mensen die weinig van jouw situatie af weten. Maar de vragen om informatie willen nog wel eens doorschieten naar een schaamteloos overschrijden van grenzen. Een gulp is immers ontworpen om dicht te blijven tot de drager besluit deze te openen. Waarom worden er dan vragen gesteld over wat er zich achter die gulp bevindt? Op welke wijze geef je blijk van het normaal vinden hoe iemand zich voelt of presenteert aan de wereld? Gaat het om het daadwerkelijk accepteren van de ander? En durf je dan zonder antwoorden te blijven? Of moet de ander zich naar jou schikken? Er zou eigenlijk altijd een vraag vooraf moeten gaan aan de vraag waar je antwoord op wil. "Mag ik dit vragen?" En dan écht luisteren.

Ik vraag me af of we ons niet allemaal schuldig maken aan het normaal vinden van het eigen standpunt, en of dat iets is waar we schuld aan kunnen hebben. We kijken alleen door onze eigen ogen naar de wereld, maar wat doet dit met een gesprek? Op een bepaalde manier gaat het tegenwoordig stukken beter op de vlakken van emancipatie en acceptatie. We bespreken immers veel onderwerpen waar we het niet gek lang geleden nog beslist niet over konden hebben. We leven echter ook in een tijd waarin absoluut iedereen een stem heeft die gehoord – en gelezen – kan worden door anderen. Hoewel dit als positief gezien kan worden, zijn alle gedachten dus hoorbaar, én gearchiveerd. Als het filter tussen gedachte en formulering dan ook nog dun of zelfs afwezig is, heeft dit niet altijd de beste uitkomsten. Een emotie wordt direct geuit en de woorden worden niet gewogen, om ons en de ander vervolgens te achtervolgen. Volgens mij zit hier ook de kern van de inmiddels gevleugelde uitspraak "Ik mag helemaal niks meer zeggen!". Wat betekent dit nou werkelijk? Mariken Heitman zei tijdens het symposium dat wij mensen een discours gebruiken en dat vervolgens een realiteit noemen. We benoemen alles en we categoriseren alles, en dat is hoe de wereld in elkaar steekt. Als dat discours vervolgens uitgedaagd wordt door iemand die zich daar door benadeeld voelt, dan klopt de werkelijkheid kennelijk niet meer. Dat is verwarrend, dat snap ik. Maar om een uitspraak van de befaamde Argentijnse familietherapeut Salvador Minuchin iets te parafraseren: "Als je in de war bent, koester dat dan." Het is vandaag de dag een kunst om toe te geven dat je fout zat, maar je groeit meer en sneller als je dat doet. Door een vraag te stellen, erken je dat iets niet weet en maak je een dappere poging om het gesprek voort te zetten.

Simon(e) van Saarloos en Rahel Barra tijdens hun presentatie *Muscle is Feminist Issue*. © Tessa de Geus

DE FICTIE VAN VANDAAG

Het publieke debat in Nederland heeft al enige tijd verandering als thema. We spreken over het klimaat, maar ook over wat de waarde van een traditie is als die schadelijk blijkt, en over het gelijktrekken van de rechten van mannen en vrouwen op de werkvloer. In de context van dit festival blijkt er veel ruimte voor gesprek over intersectionaliteit: het concept dat mensen discriminatie en onderdrukking ondervinden vanwege een veelheid aan factoren zoals geslacht, huidskleur, genderidentiteit, gaardheid, etniciteit en lichamelijke en geestelijke gesteldheid. En vooral dat discriminatie op basis van een van deze factoren niet los staat van een andere factor. Om dan aan te haken op het bevragen van traditie wil ik graag de presentatie van Ira Kip noemen. Zij toonde tijdens het symposium met actrices Yahaira Gezius en Smita James scènes van de productie *Shrew Her*, haar bewerking van William Shakespeare's *The Taming of the Shrew*. Door met een groep vrouwelijke acteurs met verschillende achtergronden, identiteiten en gaardheden een stuk te spelen dat bekend staat als vrouwonvriendelijk (en dan verwoord ik het voorzichtig), daag je natuurlijk al vanaf het begin het stuk uit. Wat betekenen deze tekst en zijn traditie immers voor deze groep kunstenaars, en voor het publiek? *Shrew Her* was volgens Ira een onderzoek tussen Shakespeare en de persoonlijke verhalen van de spelers. Door het stuk vandaag en door deze mensen te laten spelen kun je de vraag stellen: klopt wat Shakespeare schrijft wel met onze werkelijkheid? Is dit nog wel oké? Devika Partiman, oprichter van de campagne *Stem op een vrouw*, reageerde na de presentatie dat het slim en interessant is om de canon te bevragen en uit te dagen. Het is interessant om een zwarte regisseur te laten werken met een alom bekende, zogenaamd ontastbare, tekst. Mooi was dat tijdens het gesprek dat volgde werd gezegd dat we de context van de schrijver niet moeten vergeten. Shakespeare was immers ook maar een arme schrijver die theater maakte vanuit zijn perspectief in een totaal andere tijd. Een fictie staat niet los van de

werkelijkheid waaruit ze geboren is. En precies dit idee is leidend in de presentaties van het weekend. Het gesprek leidt tot theater en theater leidt weer tot gesprek.

Tijdens de *Research* werd het gesprek voortgezet, zo ook bij de presentatie van het duo Simon(e) van Saarloos en Rahel Barra. We stapten een ruimte in en zagen twee performers met vrouwelijk ogende lichamen, beiden blond, ongeveer even lang. Ze voerden hun eigen lijven op in niets dan een sportbroekje, steeds lopend als bodybuilders die niet kunnen stoppen met het aanspannen van elke spier in hun lijven. Ze pufte, ze deden push ups, ze smeerden zichzelf in met olie en ze aten rauwe eieren. Een rauw ei is dan een bron van proteïne voor de bodybuilder, tegelijk is het ook een symbool van nieuw leven en van de vruchtbaarheid. Interessant aan deze presentatie is dat twee vrouwelijk ogende performers mannelijke rollen vertolken op een nonchalante manier, waar het theater een millennia-oude traditie heeft van mannen die alle rollen spelen, of het nu wegens redenen van puurheid, religie of ridiculisering is. Donna Chittick toonde daarna in een andere ruimte een deel van haar komende choreografie *Together*. We zagen vier vrouwen op het toneel die aanvankelijk hypervrouwelijke en sensuele bewegingen maakten, zacht en rond. De bewegingen gingen vervolgens vrij natuurlijk over in voguing en waacking en werden steeds krachtiger en scherper en meer urban, of mannelijker. Ik betrapte mezelf gaandeweg op deze gedachtlijn. Van wie is welke dansvorm? Peggy Ollislaegers, dansdramaturg en -activist merkte in een korte reactie op dat bijna alle vormen in urban dans gemaakt zijn voor en door mannen, en dat zelfs de 'vrouwelijke' vorm waacking is vormgegeven door gay mannen. Ook K.R.U.M.P., dat staat voor "Kingdom, Radically Uplifted Mighty Praise", gaat bijvoorbeeld over het vieren van jezelf, het optillen van het mannelijke lichaam. Ze stelde voor dat ook eens onderzocht kan worden hoe het vrouwelijke lichaam deze K.R.U.M.P.- bewegingen maakt, en wat dat betekent. Peggy stelde verder dat het bevragen van de (vorm)taal van de kunstenaar relatief veel vaker voorkomt als urban danstalen worden besproken, dan als andere hedendaagse danstalen worden besproken. Wat zegt dat over de machtsverhoudingen? Waarom wordt zo vaak – vanuit minieme kennis – de vorm ter discussie gesteld? En daarmee de inhoud ontkend?

Thayna Rodriguez in de presentatie van Donna Chittick's *Together*. © Tessa de Geus

WIJ WAREN ER ALTIJD AL

Een tweede *wake up call* kwam toen voor mij in de vorm van een reactie van Simon(e), die na haar eigen presentatie mee liep om te kijken naar de andere presentaties. "Laten we ons minder richten op mannelijkheid en vrouwelijkheid." Wat doet context met het publiek en het gesprek? In mij is het woord gender bepalend geweest voor het doorlopen van het festival en dus gingen mijn observaties die kant op, maar er waren zoveel meer aspecten die van belang waren voor het werk en de ontvangst ervan. Donna Chittick heeft tot dusver absoluut een ander leven gehad dan ik, en dat is iets wat gevierd mag worden. Verschil is immers een leraar. De ervaring van de ene persoon is daarbij niet de verantwoordelijkheid van de ander; ik kan jou niet vertellen hoe jij je moet voelen of hoe jij je moet gedragen. Dat doe je zelf. Ik merk dat ik in het festival iets zocht, en dat ik nog veel meer dingen vond. De makers toonden hun werk en daarmee zichzelf. En toch was de herkenning die ik opmerkte een verrassing. Waarom? Waarom is het niet logisch voor mij dat de zwarte vrouw die voor me staat behoefte heeft aan dezelfde ruimte als ik, een witte homoseksuele man? Ik realiseer me opnieuw dat mijn ervaringen de hare niet zijn. Waarom spreek ik niet méér met haar? Tijdens het schrijven van deze tekst betrapte ik me er op dat ik steeds bozer werd. Ik had veel van mijn verleden weggestopt, maar was het tegengekomen op het festival. En dat betekende dat ik pagina na pagina boze, bange en verdrietige ervaringen op papier aan het zetten was. Als je nageschreeuwd wordt op straat, als je een deel van je familie niet meer spreekt, als je bedreigd wordt, als je mening weggewuifd wordt, als je verteld wordt dat je je aanstelt; dan loop je soms over. En dit zijn dan slechts dingen die mij zijn overkomen, en echt nog niet alles. Deze zak aan gebeurtenissen die ik met me mee tors, wordt lichter als ik er over kan praten. Want ik ben natuurlijk niet de enige. Het is ook door mijn ervaringen dat ik een probleem heb met het woord tolerantie waar veel Nederlanders trots op lijken te zijn. Het woord tolerant betekent namelijk iets heel anders dan vaak gedacht wordt: men tolereert iets wat men negatief of zelfs verwerpelijk acht.

Tolereren is slechts een maat om aan te geven hoeveel iemand mag afwijken voordat het te veel wordt. In een goed gesprek vertelde iemand me eens dat je de regen kunt tolereren, maar niet een mens. Devika Partiman trekt een vat aan oneliners open als ze voor het publiek staat en zegt (en ook tegen dé man, denk ik zo): "Steun de mensen die er al zijn, maar noem het geen talentontwikkeling. De getalenteerde mensen zijn er al." Aan dezelfde getalenteerde mensen: "If there is no seat at the table, then there is someone in your seat." De nonchalance waarmee Devika die uitspraak doet, is een tweede ding waar ik naar zoek, in mezelf en in het gesprek. Dat is dezelfde nonchalance waarmee Mariken droog op een belediging antwoordt dat ze niet van auto's houdt. De ontspannen manier waarop Simon(e) en Rahel hun lijven inspannen, of de open manier waarop Ira met haar spelers Shakespeare bevraagt, of de glimlach die Valentijn en Marvel opzetten als ze zeggen dat ze geen interesse hebben in het benoemen van hun eigen hokjes. Die nonchalance geeft voor mij ook de groei aan in het festival sinds de vorige editie. Het eerste jaar hing er iets in de lucht tijdens het symposium, een drang om een groots probleem op te lossen. Dit tweede jaar zien we een waaier aan verhalen die overlopen van de glitters enerzijds en houtsnippers anderzijds, soms felgekleurd en dan weer pastel. De meest gestelde vraag lijkt dan ook te zijn of we even willen luisteren naar wat er gezegd wordt. En dat is tof.

Op de volgende pagina staat de Engelse vertaling.

THE ART OF LISTENING

Freek Duinhof, december 2019

english version

Valentijn de Hingh in Jessica Vilerius conversation with the audience. © Tessa de Geus

She stands in a brightly lit room with white walls. On a wooden floor there is a carpet, bright red and square, and on it is she, her pregnant belly embraced by a dark blue velvet dress. Behind her, a soldier is projected onto the back wall, standing in the same position as she, both legs firm on the ground and with both hands holding a rifle. He is aiming at something. But she doesn't have a rifle, and he is not expecting. They join in a dance of positions, that takes them from a soldier sitting at a camp fire to a flagbearer standing at the frontline, framed by the smoke of explosions. We hear that the men in the line of the unborn child's father all share a fascination for war, some even having fought in one, and that each was given toys that symbolised battle. She wonders if her son will also feel this urge. When the scene ends, the audience has questions. So you are trying to change history, someone asks. Women, as mothers, can be held accountable for continuing this stereotype, right, another tries.

This past November the second edition of *What You See Festival* took place in Utrecht, an art festival with an emphasis on theatre and dance that focusses on gender and identity. In one day we are able to attend a symposium with inspiring speakers and just as inspiring conversations, as well as watch a dance performance that turns all conventions on its head (*Graces* by Silvia Gribaudo in Theater Kikker). The festival tells a lot of stories of people who are found just outside the comfortable little box of the white, heterosexual, cisgendered male, but that same white, heterosexual, cisgendered male is also at times its subject. For example, Franziska Menge wondered in her research mentioned above where that strange fascination for soldiers comes from, that soldier that is so often white, heterosexual, cisgendered and male as well. At the same

time, however, the question comes up: where is this man? I have spoken to a lot of people, but without asking anyone to explain their labels to me (could you imagine such a thing), I still have a hunch that only a few, if any, white, heterosexual, cisgendered men were present. (That is, I think there was at least one. Was it *him*? Did I talk to *him*?) He is conspicuous in his absence, but, to be fair, is he even part of this festival's demographic? On the one hand, you'd think so, as gender and identity are relevant to all. You'd especially invite those people that are less likely to join in the conversation. On the other hand, it means complex and beautiful conversations start within the community. Without the other person there, there is a sort of *safe space*, that is eagerly made use of.

For now, I'll direct my attention to the two elements of the festival that centre around question and conversation: the symposium and the programme called *Research*. During the symposium, moderated by model, columnist and DJ Valentijn de Hingh, visual artists, theatre makers, film directors and writers present fragments and images of their work, both finished and unfinished. During this symposium, we could listen to biologist and writer Mariken Heitman reading a few excerpts from her debut novel *De Wateraap (The Aquatic Ape)*. In this novel, a biology student searches for a missing link between apes and humans, and simultaneously, feeling so different from the others, she looks for closeness and a form of identity. In the selected fragments we could hear about different forms of presenting oneself to the outside world. For example, Mariken wrote about how the red lipstick that so many women wear is a way of subconsciously displaying sexual willingness. Red lips are signs of increased circulation, which apparently happens after an orgasm. Ironically, when trying to read more about this phenomenon I had to dig through a few articles like "Here's why he thinks red lips are pretty" and "Red is confident". Mariken then chose a few pages from her upcoming and yet unfinished novel, in which she focuses on the phenomenon of shame. More specifically that people can be "shamed into a label". The qualities of different people vary greatly, yet sometimes we don't allow each other to be too different. One excerpt addressed looking androgynous and the confusion that can come from that. During a date the narrator apparently doesn't come across as a real woman, or like a *woman*. The narrator reacts with: "But I'm sensitive and I don't like cars." Because what are we even talking about? The absurd situations that were presented in a describing language were granted a wonderful nonchalance in the voice of Mariken.

In the following conversation Valentijn asked Mariken to elaborate on the confusion that so often occurs in the conversations about gender identities, other than "male" and "female". Mariken strikingly said that the binary divide that is now up for debate is constantly defended with a biological argument. Evolutionarily speaking, man and woman were clearly meant to come together and reproduce, right? Mariken thought this was nonsense, for all over the natural world we can see grey areas. Furthermore, one person cannot be more biological than another. Man is part of nature, we are not disconnected from it. Man being separated from nature, or even above it, is indeed an arrogant concept stemming from a myth of progression. We are one of the weights in the universal scale that dips and rises again. We do not have the right to think we know better than nature itself, because we don't. We can only embark on our own journeys, and criticising another for doing the same is not productive.

IT TAKES TWO TO TALK

Valentijn also spoke of her own identity as well as her transition. Her transition could be seen by the public a few years back, in the film *Valentijn* (directed by Hetty Nietsch). She spoke of how during her transition she found out about the possibility of being “non-binary” and how that seemed to fit her best. Suddenly labels were no longer interesting, worse still: they were restrictions, limitations. She posed the question whether we could imagine a life without labels. Can an identity be limitless? It sounds all too simple, but simply being yourself when that means not according with the so-called ideal is an activist and political act in itself. On top of that, not carrying out that ideal will lead to you being the first of your kind in a lot of places. I'll use my own story as an example. As a boy who was attracted to other boys, during my time in secondary school in Zeeland (the rural south of the Netherlands) I was a zebra in a field of horses. Involuntarily I became a poster child for the homosexuals, and as a result I was bombarded by a cacophony of sparsely nuanced questions, remarks and exclamations. For a lot of people this is a very real and sometimes even hurtful part of our current society. For those who are closer to the beforementioned so-called ideal, this is an invisible problem. And that, bluntly said, is what privilege entails in these conversation: this problem simply is not your problem.

To elaborate on the difficulty of trying to think outside of the constructed boxes, I would like to mention a discussion that arose later that day with film director Jessica Vilerius (known for her work on Marc Dutroux) and photographer Marvel Harris. Upon viewing parts of the film *Alles is Nu* (*Everything is Now*) we could see in which instances transitioning was hard for Marvel, and in which instances it was no issue whatsoever. We saw his parents as well, and what it was like for them to see their child go through that. During the talk that was held in response to this documentary, it struck me that Jessica referred to Marvel's journey as a transition from woman to man, while in the film Marvel presented himself as non-binary. For me, this is a remarkable moment in the conversation, because, even in the closeness that was evident between Jessica and Marvel, this lack of care sends the message that nuance is not important. This is precisely an important dynamic in the daily movements of a lot of people. Not wanting to really listen to a name and thus pronouncing it incorrectly as well as not understanding someone and trying to mould them into a shape that accords with your view of the world are two examples of ways in which you consciously, but more often unconsciously, place your idea of the world above that of another person.

Jessica Vilerius and Marvel Harris.
© Tessa de Geus

It is essential that we address the small relations in hierarchy and thought and action because they support the grander social and cultural inequality. Please note that I am not debating the intention,

but the act; this is an important distinction. Between the sending and receiving of messages semantic mistakes can be made on both sides. We must be conscious of this.

So what is it like for someone like Marvel, or someone like Valentijn for that matter, to publicly display their private lives like this? To some extent, telling personal stories is entertaining. With a film they presented an intimate inner journey to the masses. Up to a certain point showing others your journey, no matter how far you go, is a good idea, because you are visible to those who are like you while informing those who are less familiar with your situation. However, those inquiries tend to cross the line into shameless digging. After all, a fly is designed to stay shut till the person wearing the trousers decides to open it. So why do some people insist on asking questions about what is behind said fly? What is the way to show someone that you think their feelings and their way of presenting to the world are normal? Is it about actually accepting them? Do you dare to not receive the answers? Or is the other person obliged to adjust to you? One question should always precede the one you want answered. "Is it okay if I ask you this?" And then truly listen.

Simon(e) van Saarloos and Rahel Barra during their presentation *Muscle is Feminist Issue*. © Tessa de Geus

I wonder if we are all guilty of thinking that our own point of view is the normal one, and whether that is something we can be blamed for. We can only see the world through our own eyes, but how does this influence the discussion? In some ways we are doing much better than before when it comes to emancipation and accepting others. After all, we are talking about issues now that we absolutely could not mention mere decades ago (depending on the topic, perhaps only years). Simultaneously, we are living in a time when everyone has a voice that can be heard – and read – by others. While this seems like a good thing, *all* thoughts can be heard, and thus all thoughts are archived. Then, if the filter between the thought and the utterance is thin, or even absent, more often than not the outcome is not brilliant. An emotion is expressed directly and words are not considered, subsequently haunting us and them. In my opinion this is also at the core of the now well-known phrase: "I am not allowed to say anything anymore!" What does this mean precisely?

During the symposium Mariken Heitman clarifyingly said that us humans use a discourse and that this discourse is what we call reality. We name everything and we categorise everything, and this is how the world turns. If this discourse then is challenged by someone who is derogated by it, apparently reality is changed forever. That is confusing, I get that. But to slightly paraphrase the words of renowned Argentinian family therapist Salvador Minuchin: "If you are confused, cherish your confusion." Nowadays, admitting that you were wrong is something of an art, but you will grow more and faster if you do. By asking a question you admit to not knowing, and in doing so you are making a brave attempt to continue that conversation.

TODAY'S FICTION

Today, the Dutch public debate revolves around the theme of change. We are discussing the climate, but also the value of a tradition that turned out to be harmful, as well as the path to equal rights between men and women at work. Within the festival's context we found a lot of room for discussions on intersectionality: the idea that people experience discrimination and oppression because of a plethora of aspects like sex, skin colour, gender, sexual orientation, ethnicity and physical and mental health and ability. Moreover, it is the idea that discrimination because of one of these aspects cannot be separated from another aspect. In order to connect this to the idea of tradition, I would like to mention Ira Kip's presentation. During the symposium she, together with actors Yahaira Gezius and Smita James, showed scenes from her production *Shrew Her*, an adaptation of William Shakespeare's *The Taming of the Shrew*. By performing a piece that is known for being misogynistic (and that's formulated mildly) with female and queer actors from different backgrounds, with different identities and different orientations, Ira challenges the play from the beginning. What do this text and its traditions mean to this group of artists, as well as the audience? According to Ira, *Shrew Her* was a research involving Shakespeare and the personal stories of the performers. By performing this piece today and with these specific actors, a question can be asked: do Shakespeare's writings accord with our reality? Is this still okay? Devika Partiman, founder of the *Stem op een vrouw* campaign (*Vote for a woman*), commented after the presentation that putting the canon into question and challenging it are smart and interesting strategies to take. It's compelling to have a black director work with a well-known, so-called untouchable text. A great remark during the discussion that followed was that we mustn't forget the context within which it was written. After all, Shakespeare was just a poor writer who made theatre from his own perspective in a time totally different from our own. A fiction is not separate from the reality from which it was born. Precisely this idea was central in the presentations of that weekend. The conversation leads to theater, and theatre leads to conversation.

This conversation was continued during the *Research*, for instance with Simon(e) van Baarloos and Rahel Barra's presentation. We entered a space and saw two performers with female looking bodies, both blonde and about the same height. They presented their bodies, wearing nothing but sports shorts and walking as though they were bodybuilders that could not stop flexing every single muscle in their bodies. They huffed, they did push-ups, they covered themselves in olive oil and they ate raw eggs. A raw egg is, of course, a source of protein for the athlete, yet simultaneously it is a symbol of new life and fertility. Interestingly enough, these two female looking performers were expressing male roles quite casually, whereas the theatre has an age-old tradition of men playing all the parts, whether it be for reasons of purity, religion or ridicule. Donna Chittick, then, showed a part of her coming choreography *Together* in a different hall. We watched as four women danced, initially moving in a hyperfeminine and sensual way, soft and round. The movements then quite naturally progressed into voguing and waacking, and became more and more powerful and sharper, more *urban* and masculine. Slowly I caught myself in this train of thought. Who owns what

form of dance? Peggy Ollislaegers, dance dramaturg and dance activist, briefly remarked that

¹Thayna Rodriguez in the research presentation of *Together* by Donna Chittick. © Tessa de Geus

almost all forms in urban dance were created for men by men, and that even the more 'feminine' waacking was formed by gay men. For instance, K.R.U.M.P., which stands for "Kingdom, Radically uplifted Mighty Praise", is all about celebrating oneself and lifting the male body. She suggested that one could research the female body making these K.R.U.M.P. movements and what meanings that would convey. Peggy then stated that urban dance languages are relatively put into question more often than other contemporary dance languages. What does this say about the power relations? Why is form so often scrutinized (with minimal prior knowledge), resulting in a denial of content?

WE'VE ALWAYS BEEN HERE

A second *wakeup call* arrived in the form of a remark made by Simon(e), who joined the group after her own presentation to see the other works. "Let's focus less on masculinity and femininity." So what does context do for the audience and the conversation? For me, the word *gender* was dominant in experiencing the festival, guiding my observations down a certain path. Yet, there were many other aspects that were of importance to the works and their reception. Up to this point, Donna Chittick has lived a life vastly different from mine, and that is something to be celebrated. For difference is a teacher. Furthermore, one person's experience is not another's responsibility; I cannot tell you how to feel and act. That is up to you. I find that, during the festival, I was looking for something and that I ended up finding much more. The artists presented their works and therefore themselves. And yet, the recognition that I noticed within myself still came as a surprise. Why? Why is it not logical to me that the black woman standing in front of me is in need of the same space as me, a white gay man? I realise once more that my experiences in life are not hers. Why do I not talk to her more? While writing this text I caught myself getting steadily more angry. A lot of my past was safely tucked away, but I had run into it again at the festival. This meant

that I was sharing pages and pages of angry and melancholic memories. If you've been yelled at from across the street, if you're no longer in touch with part of your family, if you've been threatened, if your opinion has been disregarded, if you've been told that you are overreacting; sometimes it'll just be too much. These are things that have happened only to me, and there's much more than that as well. This bag of events that I drag along becomes a bit lighter when I talk about what happened, because naturally I am not the only one. However, my experiences also cause me to have a problem with a word that a lot of Dutch people are proud of: tolerance. In fact, tolerance means something entirely different from what is often thought. One only tolerates something that is found to be negative or even repulsive.

Tolerance is but a scale with which to measure the range one can afford to differ before the difference becomes too great. During a great conversation someone once said that we can tolerate the rain, but not people. Devika Partiman fired off multiple one-liners to the audience (and him too, I would believe) when she said: "Support those that are already here, but don't call that development of talent. The talented people are already here." She then turned to those talented people: "If there is no seat at the table, then there is someone in your seat." The nonchalance with which Devika spoke is the second thing I was looking for, both within myself and in conversation. This is the same nonchalance with which Mariken dryly responds to an insult that she does not like cars. The relaxed way in which Simon(e) and Rahel strain their bodies, or the open questioning that Ira and her performers use when working with Shakespeare, or the smile that Marvel and Valentijn show when saying that they are simply not interested in labelling themselves. In my opinion this nonchalance is also what marks the growth of the festival since its previous edition. The first year there was something in the air, an urge to solve a great problem. This second year we see a range of stories that burst with glitter here and sawdust there, sometimes brightly coloured and different times in pastels. The most frequently asked question during the festival then would seem if we could just listen to what was being said. And that's brilliant.